

לו שיכול לתבוע אותם בכית המשפט. והוא ראה שאינו יכול לעמוד בזה. מפני שכר טרחת העו"ד כי רב הוא, והדבר כרוך בזמן רב, וגם ביטול מלאכה וכו'. וע"כ החליט לנקוט נגדם צעדים בדרך מקורית משלו, והלך והכין שלטים והודעות המדברים בגנותה של החברה הזו, וקבע ישיבתו מול בית החברה ההיא, כשהמודעות שלו תלויות לידו וגם לא חסך מהם מאימרי פיו לספר לכל באי שער החברה ההיא, שבשקר יסודם ושאינן לסמוך עליהם וכו'. ומשראו שהדברים פועלים כנגדם להזיקם, פנו הם למשפט וביקשו להוציא נגדו צו האוסר עליו להפגין שם כנגדם. וזה שואל לדעת מה דינו של זה לפי תורתנו הקדושה.

והנראה לעניות דעתי בזה הוא, דתחילה יש למנות שמאי או בודק מומחה שיבדוק את טענותיו של הקונה הזה, ויקבלו לידם את הפרוספקט ויבדקו את המכונת לדאות אם הדברים מתאימים עם מה שכתבו, או שהקונה צודק בטענותיו. ואם יתברר שהוא צודק לא נוכל לאסור עליו להפגין כנגדם עד שיקיימו את הדין, אם הוא מקח טעות ישיבו לו את כספו. ואם הוא דבר שאפשר ע"י תיקון וכיו"כ יעשו את הדרוש. ואם יתברר ע"י המומחה שאין דבריו נכונים, יש לאסור עליו בכל תוקף שלא יעליל עליהם עלילות שוא ומדוחים.

ב. וסמכתי בזה על הא דקי"ל, דעביד איניש דינא לנפשיה, ואינו חייב ללכת לב"ד דוקא כדי לקחת את שלו, אלא הוא עצמו הולך ונוטל את שלו, במקום שיכול לברר צדקתו. וק"ו בזה דאם ירצה להפגין שם עד שיקבל את המגיע לו אחר הביורור כאמור שהוא רשאי, וכמו שאבאר.

והנה איתא בפ' המניח (ב"ק כ"ז ע"ב) איתמר רב יהודה אמר לא עביד איניש דינא לנפשיה, ר"נ אמר עביד איניש דינא לנפשיה, היכא דאיכא פסידא כ"ע לא פליגי דעביד איניש דינא לנפשיה, כי פליגי היכא דליכא פסידא. ר"י אמר לא עביד איניש דינא לנפשיה דכיון דליכא פסידא ליזיל קמיה דיינא. ר"נ אמר עביד איניש דינא לנפשיה, דכיון דבדין עביד לא טרח. מתיב רב כהנא בן בג בג אומר אל תיכנס לחצר תבויך. ליטול את שלך שלא ברשות שמא תראה עליו כנגב, אלא שבור את שיניו ואמור לו שלז אני נוטל. (נפירוש"י, כלומר קח בחזקה, וקשיא לר' יהודה.) א"ל עמך בן בג בג יחידאה הוא ופליגי רבנן עליה. רבי יצאי אמר מאי שבור את שיניו בדין, אי הכי ואמור לו, ואומרים לו מבעי ליה, שלי אני נוטל, שלו הוא נוטל מבעי ליה. קשיא. וע"ש עוד בגמ' באורך. וכתב הרי"ף ז"ל, והלכה כרב נחמן דקי"ל הלכה

ב. דירת עמידר בת חדר, הבנויה על החלקה הנ"ל, נמכרה לנתבע בחוזה מכירה שנעשה כחוק בין האב הנותן לבין הקונה סעדיה צדוק, והיא שייכת לנתבע צדוק סעדיה בלבד.

ג. כל שאר המבנים שעל החלקה הנ"ל, וכן שלשת הרבעים הנותרים של החלקה הנ"ל נשארו בכעלותו של האב המנוח צדוק יוסף ז"ל, והם מכלל העזבון שלו, ודינם להתחלק בין כל היורשים של המנוח יוסף צדוק ז"ל, כדין ירושה רגילה.

ד. פס"ד זה ניתן ברוב דעות, ודעת המיעוט עם נימוקיו. וכן נימוקי דעת הרוב מצורפים לתיק. ניתן היום י"ז תמוז התש"ס (20.07.2000) שלא במעמד הצדדים וב"כ.

(-) הרב ברוך שמעון סלומון. ראש אבות בתי הדין

(-) הרב שלמה משה עמאר. אב בית דין

(-) הרב חיים שלמה שאנן. אב בית דין

סימן ז

מעשה באחד שקנה מכונת חדשה, וטוען שאין בה כל הדברים שהכתיחו לו, האם הוא רשאי להפגין נגד החברה עד שיסכימו להסתדר איתו או לבא עמו לפני ב"ד.

בעה"ת"ש. מוצאי שבת קדש ויקרא התשנ"ט.

פנה אלי אחד מחשובי הרבנים בעי"ת פ"ת ת"ו, בשאלה שהציג לו אחד שעוסק במשפט, ע"ד איש שקנה מכונת חדשה מחברה חשובה שמיבאת מכונות מחו"ל, ולפני הקניה היללזה בפניו, והיו מונים לו את מעלותיה חובות והחידושים המיוחדים שבה, וכן נתנו בידו פרוספקט המספר על תכונותיה ומעלותיה של מכונת זו, ונתן ב"ד השתכנע וקנה אותה בסכום הגון. ואחר שקיבל את המכונת ונסע בה כמה ימים ובחן ובדק אותה כראוי, התברר לו שטענתו שאין בה כל אותם המעלות שהבטיחו לו בכתב ובפ"פ. ומיד פנה למנהלי החברה וביקש להשיב להם את המכונת ודורש להשיב לו את כספו, כי מקח טעות הוא. והמנהל הכחישו מכל וכל.

א. וזה ביקש והתנגד, והיה גם מוכן לותר על חלק מכספו אשר נתן, ולא הסכימו להחזיר לו את כספו, ואמרו

ג. והנה מלשון הרמב"ם ז"ל משמע דבכל הענינים עביד איניש דינא לנפשיה, שכתב הענין בסתמות ומשמע דבכל ענין דינא הכי, אך צ"ע בלשון הרא"ש ז"ל שכו' ודוקא אם בא לגזול ממונו או שראה חפץ שלו בידו הוא דאמרינן הכי. וקצת משמע לכאורה דרק בשני אופנים אלו דוקא הוא דאמרו עביד איניש דינא לנפשיה. אבל בכה"ג דנ"ד יש להסתפק אם מותר לו להפגין מול החברה עד שיסתדרו אתו, או שחייב להגיש תביעתו לפני כ"ד.

וגם מלשון הש"ע נראה כדברי הרא"ש ז"ל שכן כתב (בריש סימן ד' בח"מ), יכול אדם לעשות דין לעצמו אם רואה שלו ביד אחר שגזלו, יכול לקחתו מידו. ואם האחר עומד כנגדו יכול להכותו עד שיניחנו. (אם לא יכול להציל בענין אחר), אפי' הוא דבר שאין בו הפסד, אם ימתין עד שיעמידנו בדין. והוא שיכול לברר ששלו הוא נוטל בדין. מ"מ אין לו רשות למשכנו בחובו, עכ"ל, וע"ש בהגהת הרמ"א ז"ל בזה. ולכאורה נראה כמו שדקדקתי מלשון הרא"ש ז"ל שלא בכל ענין מותר לו לעשות דין לעצמו, וצ"ע בנידון זה שלא בא ליטול את שלו מידו של המחזיק בו, אלא בא להפגין נגדם ולהכפיש את שמם כדי ללחוץ אותם בזה, ויסתדרו עמו. דיש מקום לומר דבזה לא התירו לו לעשות דין לעצמו אלא ילך ויתבענו. ואפילו לדברי הרמב"ם ז"ל הנ"ל דנראה מהם שבכל ענין יכול לעשות דין לעצמו, עדיין צ"ע אם גם בכה"ג הדין כן. ומיהו נלע"ד דבנידון זה כו"ע יודו דמצוי למעבד דינא לנפשיה. דעד כאן לא פליגי רב יהודה ור"נ אלא בדליכא פסידא, אבל היכא דאיכא פסידא כו"ע לא פליגי דעביד דינא לנפשיה. והנה בזה בודאי דאיכא פסידא רבה, דהחברה ודאי לא תסכים לדון עמו בדין תורה. ואפי' שב"ד יתן לו היתר בלית ברירה לתובעם בערכאות, הרי שם אי אפשר לדון דין כזה בלי עו"ד מקצועי, והואיל וצריך להתמודד מול חברה גדולה ומפורסמת שבודאי עומדים לשירותה עו"ד חשובים במקצועם, ויצטרך לקחת עו"ד בעל שם שזה עולה הון עתק כידוע, וגם יצטרך להמתין זמן רב ואולי שנים, עד שיגמרו לדון, וההפסדים גדולים ובטוחים, התוצאות רחוקות ומסופקות, ובכה"ג שיש לו הפסד לכו"ע הוא רשאי לעשות דין לעצמו. דבזה אין מחלוקת כלל. ועוד דנראה דהעיקר דגם לד' הרא"ש ז"ל מותר לאדם לעשות דין לעצמו, כשיכול להוכיח שהוא צודק ע"פ הדין, ככל ענין שהוא וכמשמעות דברי הרמב"ם ז"ל, ומ"ש דוקא אם בא לגזול ממונו או שראה חפץ שלו בידו הוא דאמרינן הכי, הוא לאו דוקא, ולא כתב כן אלא לאפוקי שלא ימשכנו בשביל חוב שחייב לו.

כר"נ בדיני. עכ"ל. ואולם רבינו אפרים ז"ל שם כתב ע"ד רבו הרייף ז"ל, הא מילתא לאו דינא (א"ה ר"ל, דלא שייך לומר בזה הלכה כר"נ בדיני) דהא לית בה פטור וחיוב, ולית בה נמי אי עבד אי מהדרינן או לא מהדרינן, אלא באסור ומותר קמפלגי וכו', והלכתא כרב יהודה, דדייקא מתני' כותיה וכו', עכ"ל, והרא"ש ז"ל (ב"ק פ"ג סימן ג') פסק כרב נחמן, דהלכתא כר"נ בדיני, ועוד דטובא פירכות פריך לר"י ושניניהו בדוחק. וע"ש שכתב (לפני כן). ור"נ סבר כיון דדינא עביד ויכול לברר שבדין היה יכול להוציא ממנו, יש לו רשות להציל את שלו אפי' בהכאה אם אינו יכול להציל בענין אחר. אבל אם אינו יכול לברר שבדין היה יכול להוציא ממנו, לאו כל כמיניה לומר שלי הוא ולהציל ממוני עשיתי, ודוקא אם בא לגזול ממונו או שראה חפץ שלו בידו, הוא דאמרינן הכי, אבל למשכנו בשביל חוב שחייב לו לית ליה רשותא, דתנן בפ' המקבל (ק"ג ע"א) המלוה את חבירו לא ימשכנו אלא כב"ד. וכו', וכיון דאין לו רשות אם חבל בו או הזיק ממנו חייב כמו על אחר. עכ"ל.

והרמב"ם ז"ל פסק בהל' סנהדרין (פ"ב הי"ב) יש לאדם לעשות דין לעצמו אם יש לו כח, והואיל וכדת וכהלכה הוא עושה, אינו חייב לטרוח ולבא לב"ד, אע"פ שלא היה שם הפסד בנכסיו אילו נתאחר וכו' לב"ד. לפיכך אם קבל עליו בעל דינו והביאו לב"ד ודרשו ומצאו שעשה כהלכה ודין אמת דן לעצמו אין סותרין את דינו. עכ"ל. וע"ש ברדב"ז ז"ל ובכס"מ שכתבו דידוע דהלכתא כר"נ בדיני.

וכן פסקו כל הראשונים, וכ"פ הטוש"ע בח"מ (סימן ד') ע"ש. והוא כשיטת הרייף. ודלא כתלמידו הגדול רבינו אפרים ז"ל הנ"ל. וצ"ל דס"ל להרייף וכל הני רבוותא ז"ל דגם זה מקרי דיני, דאע"ג דאין בזה פטור וחיוב וכו'. מ"מ השאלה היא אם סוגיא זו של יכול אדם לעשות דין לעצמו, או שאפילו בדין פשוט וברור בענין כ"ד דוקא, נחשבת לדיני. וכמו שהשאלה אם אחד יכול לדון או בעי' דוקא תלתא היא נחשבת לדיני, שהוא מדיני סנהדרין ובית דין מי כשר לדון וכו', ה"נ בזה יש שאלה אם יכול אדם לעשות דין לעצמו, או שכל שלא נעשה ע"י כ"ד לאו כלום הוא. ובאמת נראה דזה דומה לדין שאין דנים בממונות אלא בשלשה, ומי הם הכשרים לדון, וה"נ יש דיון בהלכה אם יכול לדון לעצמו, וכל זה שייך לדיני ממונות, שבהם הלכה כרב נחמן. ואולי זו הסיבה שהרמב"ם ז"ל כתב דין זה בהלכות סנהדרין. וגם הטוש"ע כתבוהו בהלכות דיינים.

שהוא המקום שבו מתאספים רבבות אלפי ישראל, ומכריזין עליה. אע"פ שאלו דברים שבינו לבניה, וכל זה כדי לאלצה לשוב ולקיים את שיעבודה לבעלה.

ועוד מצאנו דמחרימין בבתי כנסיות וכמ"ש בתשובת הרמב"ם ז"ל בפאר הדור (סימן ר"ו) ח"ל המנהג שמחרימין בשני ובהמישי בשעת הוצאת ס"ת, ואם לא היה בעת הוצאת ס"ת והיו צריכים להחרים, יוציאו ס"ת ולא ידחו לשעה אחרת שמא יארע איזה דבר, ולא איכפת אם יש עשרה או אין עשרה וכך הדין. עכ"ל. ובודאי דעושיין כן כדי להחמיר טפי שמחרימין ע"י ס"ת, אך יש בזה גם ענין של פרסום במקלות עם, כדי ללחוץ עליו להתרחק מן השקר ועוות הדין, וכן מצאנו במרדכי (ספ"ק דב"מ) והובא בהגה לש"ע ח"מ (סי' פ"ז סכ"ז) דבזה"ל נוהגין לישבע בביכ"נ ע"ש, והוא מאותו טעם. ועיין בש"ע ח"מ (סי' ע"א ס"ח) אין כותבין פתקא דלטותא להחרים בצבור אלא ליתומים וכו' ע"ש. ועיין בספר פעמוני זהב מה שהאריך בזה, ועיין מ"ש הרמ"א ז"ל בהגה בש"ע א"ח (סי' נ"ד ס"ג), ועיין מג"א א"ח (סי' תכ"ט סק"ח) שמותר ליתן חרם בבכ"נ לצורך גדול אפי' בחדש ניסן. ע"ש. ועיין בש"ע ח"מ (סי' ט"ז ס"ג).

ה. וכשאמרתי הדברים להרה"ג השואל נר"ו. אמר לי שבינתיים פגש את הגאון המופלא כמוהר"ר שמואל אורבאך שליט"א ראש ישיבת מעלות התורה בירושלים, והשיבו דלא מצאנו היתר שיפגין נגדם, דפסיק לחיותיהו, ועוד דיש בזה משום הוצאת שם רע, וא"ל שכן אמרו לו כמה ת"ח. ולפי עניות דעתי נראה דהעיקר כמו שכתבתי, דאם יכול לברר שהדין עמו שלא נמצא באוטו הדברים שהבטיחו לו, מותר לו להפגין כנגדם עד ששיבו לו את כספו אם הוא מקח טעות. וזה מכוח הדין דעביד איניש דינא לנפשיה, ובפרט לפמ"ש הכנה"ג בשם גדולי האחרונים. ובערב שביעי של פסח דיברתי בזה עם מו"ר הגאון משנת יעקב שליט"א, והסכים עמי בכל זה. ובלבד שיוכיח צדקת טענתו. וכמ"ש לעיל שיבדקו ע"י שמאי.

ועוד נלע"ד דממ"ש השו"ע שבלית ברירה יכול גם להסותו עד שיתן לראות שלא מלמה נמי לניד. דאם התירו לו אפילו להכותו בשלא מצא גזק אחרת כדי לעשות דין לעצמו, ולמדור כן מהגמרא וכו', ק"ו שיכול לבזותו ולצעוק עליו שהוא נוהג בו בזמאנת וגמול ממנו שלא כדין, וכל כיו"ב, עד ששיבו לו את כספו שלקח ממנו שלא כדין, שהרי להכותו הוא עובר על לאו כמ"ש בפסוק, ויאמר לרשע למה תכה רעך, דאעפ"כ כאן התירו לו בלית ברירה, וא"כ ק"ו שמותר לו לצעוק כנגרו ולבזותו, וע"ש

שאינו ראוי. וכמ"ש בהמשך דבריו שם ע"ש, וכ"נ גם מדברי השו"ע. אבל כשממונו נמצא בידם כגון זה שטוען שהמקח הוא בטעות, ובטל מעיקרו, א"כ נמצא שכספו מונח כפיקדון בידי החברה ומסרבים להשיב לו את כספו, ואינו יכול לקחתו מידם, אך יכול ללחוץ עליהם בהפגנה, נלע"ד דכו"ע יודו דהוא ראוי לעשות כן, ובלבד שיוכיח שיש צדק בדבריו, וכמ"ש לעיל שיקחו שמאי שיבדוק הענין. ובפרט דיש לו הפסד וכנ"ל.

ד. ובצאתי לחפש בדברי רבותינו הפוסקים לראות אם דיברו בכעין זה, מצאתי בעה"ו בספר כנה"ג ח"מ (סימן ד' הגה"ט אות ג'). וז"ל ואם האחר עומד כנגדו למחות בו יכול להכותו וכו'. נ"ב כ' הראנ"ח ז"ל ח"ב (סימן ע"ז), ונראה ברור דוקא להכותו, אבל לא לחרפו ולגדפו וכ"ש להוציא עליו שמץ פסול לקרותו ממזר אם אינו מציל את שלו. עו"כ, ועיין במהרש"ך ח"ג (סימן כ"ב), ובאות ד' כתב ורשע אפשר שמותר לקרותו הראנ"ח ז"ל ח"ב (סימן ע"ז) עכ"ל. (וע"ש עוד באות ו' שכתב דאם אינו יכול לברר שהוא שלו, לא מיבעיא שאסור להכותו, אלא גם בלי הכאה אסור להוציא מידו, וכן מוכח מלשון הטור ב"ח וסמ"ע ועוד. ע"ש.) והספרים הנז' אמ"א לעיין בהם, ומשמעות הדברים דמותר לקרא לו רשע. ונלא עוד אלא אפי' לקרותו ממזר לא אסר אלא משום שא"י להציל ממנו עי"ו, ואולי כשיכול להוציא ממנו עי"ו שרי. אך צ"ע בפניס. והנה זה פשוט וברור דלא מיירי שאומר לו רשע בלחש בינו לבינו. דמה יועיל ומה יוסיף, אלא פשוט דאומר לו כן בקולי קולות ומביישו בזה עד שיתרצה וישיב לו את הגזלה או יקיים את הדין. וא"כ ה"ה והוא הטעם נמי לניד, דמותר לו לכיישם ולהעליבם ע"י ההפגנה שמפגין נגדם ומודיע צערו ברבים, עד שיסכימו להסתדר אתו, (וכל זה כאמור אחרי שיוכיח שאכן יש בזה אונאה וכדו'). ואינו חייב להפסיד את ממנו וזמנו וכוחו במשפטים של ערכאות.

ומצאנו דוגמאות לזה בש"ס, וכהיא דכתובות (ס"ג ע"א) במשנה המורדת על בעלה פוחתין לה מנחובתה זכר, ואח"כ הביאו תוספתא (שם ע"ב) שאמרו, רבתינה דדור ונמנרשיהו מכריזין עליה ארבע שבתות זו אחרי זו, ושלחין לה ב"ה דזרי ידעת שאפילו כותבתך מאה מנה הפסדת וכו', אמר דמי בר חמא אין מכריזין עליה אלא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. אמר רבא דיקא נמי דקתני ארבעה שבתות זו אחר זו. ש"מ. ופירש"י ז"ל דיקא נמי דקתני ד' שבתות. ימים שאינם של מלאכה והכל מצויין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. עכ"ל. והנה ראינו לחז"ל שתיקנו להכריז על המורדת בבתיכ"נ ובבהמ"ד

רשאי לעשות. ודברי מהראנ"ח ז"ל הנ"ל יוכיחו.

ו. ועוד הוכחתי את זה מדברי הרמב"ם ז"ל בהל' סנהדרין (פ"ב הי"ב) שכתב בסוף דבריו, וז"ל לפיכך אם קבל עליו בעל דינו והביאו לב"ד, ודרשו ומצאו שעשה כהלכה ודין אמת דין לעצמו, אין סותרים את דינו. עכ"ל. ולכאורה הוא מיותר שכבר כתב בתחילת הלכה זו, שהוא רשאי לדרן בעצמו, ונלע"ד דה"ק דלא תימא שאפילו שמותר לו לעשות דין לעצמו להציל ממונו, מ"מ כיון שבעל דינו כבר הביאו לב"ד נימא שיחזרו ויעשו הדין מחדש, קמ"ל דאין להם לב"ד אלא לבדוק אם עשה את הדבר כהלכה, וכשהתברר להם שאכן עשה כהלכה אינם יכולים לסתור את דינו. ובע"כ שהטעם הוא משום דיש לו דין של ב"ד. וכמ"ש בעוניי.

וכשדברתי בענין זה בכולל ב"ד בחולון כבר בירב בה' אייר, אמר לי כב' הגאון ר' יצחק זילברשטיין שליט"א שהיה לו מעשה שאחד היה חייב לשלם דמי ועד הבית, וסירב לקיים את הדין, ונודע שעומד לארס את ביתו, והחליטו לתלות הודעה כתובה בביתו שמסרב לקיים את הדין, והוא צועק שזה עלול לגרום לפירוד כשהמחותנים יראו את ההודעה והרב נר"ו הביא ראיה לזה ממ"ש בכתובות (מ"ט ע"ב) ת"ש כי הוה אתו קמיה דרב יהודה, אמר להו יארוד ילדה ואבני מתא שדיא, כי הוה אתו לקמיה דרב חסדא אמר להו כפו ליה אסיאת בצבורא וליקום ולימא עורבא בעי בניה, וההוא גברא לא בעי בניה, ופירש"י ז"ל שם, כפו מכתשת וכו' שישמעו קולו ויכריזו על עצמו שהוא רע מן העורבים וכו'. וי"א דשליח צבור יעמוד עליה ויאמר כן על אותו האיש, עכ"ל. ופשוט דעושיין כן כדי לביישו ויזון בניו. הרי מצאנו עוד ראיה שמפעילים לחץ ציבורי על המסרב לקיים את הדין, ומור חמיו הגאון הגדול מוהרי"ש אלישיב שליט"א הסכים עמו בדין זה. והוא תנא דמסייע לן במ"ש לעיל. (וע"ש בפירוש תוספות רי"ד דלדבריו אין ראיה מהגמ' הנז').

ומכל האמור לעיל נראה שאם הוברר הדבר שהיה מקח טעות בקניית הרכב, או שהיה במקח אונאה, רשאי קונה זה להפגין ולצעוק כנגד החברה שמכרה לו את הרכב עד אשר יבואו עמו להסדר כפי הראוי. וצור ישראל יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות אכ"ר.

ע"ה שלמה משה עמאר.

בנתיבות (אות א') שהעלה דאסור להכותו א"כ יש חשש הפסד כל שהוא יע"ש. ובנ"ד דינו מכהו רק שצועק עליו שרימה אותו וכיו"ב, בדברים נכונים. נלע"ד דיודה דיכול לעשות כן אפי' כשאין הפסד. וק"ו ב"ב של ק"ו בנ"ד דיש גם הפסד גדול ביותר שצריך לשכור עו"ד ולאבד זמנו והונו, דבוראי דכו"ע יודו דיכול לעשות דינו בעצמו, לאלצו במה שאפשר לעשות עמו כדין. ועיין עוד מ"ש הרמ"א ז"ל שם וי"א דלא אמרינן עביד איניש דינא לנפשיה רק בחפץ המבורר לו שהוא שלו כגון שגזלו וכו'. אבל אם כבר נתחייב בו מכוח גזילה או ממקום אחר לא. (מרדכי וני"פ' המניה) ודוקא הוא עצמו יכול למעבד דינא לנפשי', אבל אסור לעשות ע"י העכו"ם ומיהו אם עבר ועשה ע"י השרים אם לא היה יכול להציל בענין אחר מה שעשה עשוי (מהרי"ק שרש קס"א). וי"א דלא מקרי עביד דינא לנפשיה אלא כשמזיק חברו כגון שמכהו, ולכן לא יוכל לעשות א"כ יוכל לברר שהוא שלו. אבל תפיסה בעלמא שתפסו למשכון יכול לעשות בכל ענין ויורד אח"כ עמו לדין (מהרי"ק ש' קס"א), עכ"ל. והסמ"ע שם (סק"ד) כ' לחלק בין תופס גוף הדבר שגזל ממנו שאז אינו יכול לתופסו אלא שלא בעדים, משא"כ כשטוען שחייב לו ממקום אחר וירא שמא ילך מכאן, או שמא יטעון שאין לו, בזה יכול למשכנו אפילו בעדים, דינו ודאי שהנתבע יכפור החוב, ונמצא זה התופס זריז ונשכר. עכ"ד. והנתיבות בביאורים (סק"ג) האריך בזה הרבה, והעלה דא"י לתפוס בעדים אלא כשיכול לברר (שהוא זכאי לזה), ולדעת הי"א קמא אסור לעשו' דין לעצמו רק בגזילה ולא בחוב. ולדעה השניה כל שאינו מכהו ולא מזיקו יכול לתפוס בכל ענין, והיינו בכל חוב (שלא מחמת הלואה) רק באופן שיכול לירד עמו תיכף לדין. וכשא"י לברר אסור לתפוס כי אם בלא עדים. וע"ש עוד מזה ובחידושי סק"ד. ומ"מ בנ"ד שאינו מכהו ולא מזיקו, רק מכריז עליו בדברים שהם נכונים, בזה כו"ע יודו שיכול ורשאי לומר ולעשות כן, ואם יוצא להם הפסד, אין זה שהוא שמזיק להם אלא הם עושים את זה בעקשנותם שלא לעשות עמו כדין וכהלכה, ובפרט שיש לו גם הפסד שאינם רוצים לבא עמו לד"ת, רק רוצים בבימש"פ וצריך לקחת לו עו"ד שעולה הון רב, והפסד זמן וכו'. והנה ת"ח אחד הקשה לי דאולי כל מה שחז"ל אמרו שמכריזין ברבים בדינים מסויימים, אולי זה רק ע"י ב"ד דוקא, ולא שאדם אחד יאמר כן, והשבתי דכשאמרו חז"ל עביד איניש דינא לנפשיה, פירושו הוא שיש לו מעמד כב"ד, ויכול לפעול בענין ההוא כמו ב"ד, וממילא דכל מה שב"ד עושה, הוא